

Lärarhandledning: Flytta hemifrån 2026

Målgrupp: Årskurs 8-9 och gymnasiet

Ämnen: Hem- och konsumentkunskap, samhällskunskap, svenska/svenska som andraspråk

Tidsåtgång: 2 lektioner

Material: Ett kopieringsunderlag med elevuppgifter och begreppsstöd

Syfte och bakgrund

Eleverna får arbeta med vardagsekonomi kopplad till att flytta hemifrån. Fokus ligger på att förstå inkomster, kostnader, boendeformer, startkostnader och vad man kan göra om pengarna inte räcker.

Eleverna tränar på att:

- använda centrala begrepp inom privatekonomi och boende
- göra enkla budgetberäkningar
- resonera om ekonomiska val och konsekvenser
- jämföra olika boendeformer
- formulera råd till någon som ska flytta hemifrån

Förslag på genomförande

1. Börja med en kort gemensam genomgång av begreppen i begreppsstödet.
2. Låt eleverna arbeta individuellt eller i par med kopieringsunderlaget.
3. Samla upp i helklass: Vilka kostnader är lättast att glömma? Vilka val gör störst skillnad förekonomin?
4. Avsluta med exit ticket eller muntlig reflektion.

Koppling till styrdokument

Kopplingarna är tolkningar och bör anpassas efter lokal planering.

I **Lgr22** passar materialet främst i hem- och konsumentkunskap och samhällskunskap för årskurs 8–9, med fokus på privatekonomi, konsumtionsval, boende, resurser, rättigheter, skyldigheter och konsekvenser av ekonomiska beslut.

I **Gy25** passar materialet som ett konkret case i samhällskunskap och svenska/svenska som andraspråk.

Eleverna får arbeta med privatekonomi, livsvillkor, samhällsstöd, sakprosa, begrepp och muntliga eller skriftliga resonemang.

Materialet lämpar sig främst för undervisning, övning, samtal och formativ återkoppling. Det bör inte ensamt användas som grund för betygssättning.

Kopieringsunderlag: Flytta hemifrån

Namn: _____ Klass: _____

Syfte

Du ska få träna på att förstå vad det kan innebära ekonomiskt och praktiskt att flytta hemifrån. Du ska räkna på en enkel budget, jämföra boendeformer och ge råd till någon som ska flytta till sitt första

boende.

Del 1: Kom igång

Svara kort på frågorna.

1. Vad betyder nettointkomst eller inkomst efter skatt?

Svar:

.....

2. Varför räcker det inte att bara titta på hyran när man räknar på ett boende?

Svar:

.....

3. Ge tre exempel på kostnader som tillkommer utöver själva hyran.

Svar:

.....

4. Vad är en buffert och varför är den viktig när du bor själv?

Svar:

.....

5. Vilka tre saker bör vara klara före inflytt?

Svar:

.....

Del 2: Budgetcase – har Samira råd att flytta?

Samira är 19 år och vill flytta hemifrån. Hon tjänar 14 500 kr efter skatt varje månad. Hon har hittat en lägenhet med en hyra på 5 800 kr. Utöver hyran kostar el, hemförsäkring och internet 950 kr i månaden.

Kostnad	Belopp per månad
Mobil	299 kr
Gym	249 kr
Mat (all mat lagas hemma)	2 840 kr
Hygien	570 kr
Sparande till buffert	700 kr
Buskort	750 kr
Streaming	149 kr
Kläder	870 kr
Nöjen	630 kr

Räkna ut Samiras ekonomi

1. Samiras inkomst efter skatt: ____ kr
2. Fasta kostnader utan boende:
Mobil + busskort + streaming + gym = ____ kr
3. Boendekostnad:
Hyra + el/hemförsäkring/internet = ____ kr
4. Rörliga kostnader och sparande:
Mat + hygien + nöjen + buffert = ____ kr
5. Totala kostnader:
Fasta kostnader + boende + rörliga kostnader/sparande = ____ kr
6. Pengar kvar:
Inkomst – totala kostnader = ____ kr

Resonera

1. Din uträkning på sista raden kallas KALP (Kvar-att-leva-på). Tycker du att Samiras KALP är tillräckligt stor för att det ska vara tryggt att flytta? Använd dina uträkningar och resonera om minst två risker och en möjlig förändring i budgeten.

Svar:

.....

2. Välj två kostnader som Samira skulle kunna minska om budgeten blir för tajt. Förklara hur varje förändring skulle påverka hennes vardag.

Svar:

.....

3. Skriv ett råd till Samira. Rådet ska bygga på budgeten och innehålla både en möjlighet och en risk. Mitt råd till Samira är att...

Del 3: Jämför boendeformer

Fyll i tabellen

Boendeform	Fördelar	Nackdelar
Inneboende		
Andrahand		
Förstahand		

1. Vilken boendeform är tryggast på lång sikt, och vilken kan vara mest realistisk för någon med låg inkomst? Förklara skillnaden mellan trygghet och möjlighet att faktiskt få boendet.

Svar:

.....

2. Jämför inneboende och andrahand. Vilket alternativ kan vara billigast i början, och vilka nackdelar kan ändå finnas?

Svar:

.....

3. Vad bör man kontrollera innan man skriver på ett hyresavtal? Välj tre saker och förklara varför de är viktiga.

Svar:

.....

4. Vad bör du alltid kräva att få se eller upprätta innan du skriver på ett andrahandsavtal? Nämn två saker.

Svar:

.....

Del 4: Startkapital och inköp

Tänk dig att du ska flytta till ett omöblerat rum eller en liten lägenhet. Du har 8 000 kr till startinköp.

Måste ha första veckan

Skriv fem saker.

1.
2.
3.
4.
5.

Kan vänta tills ekonomin är stabil

Skriv fem saker.

1.
2.
3.
4.
5.

Resonera

1. Välj tre saker som du skulle köpa direkt och tre saker som kan vänta. Förklara hur dina val påverkar både vardagen och ekonomin den första månaden.

Svar:

.....

2. Vilka saker kan man försöka hitta begagnat eller få gratis? Resonera också om vilka saker som kan vara viktiga att kontrollera extra noga innan man tar hem dem.

Svar:

.....

Del 5: När pengarna tar slut

Alex har flyttat hemifrån men räknade fel i sin budget. Denna månad räcker lönen inte till.

<u>Kostnad</u>	<u>Belopp</u>
Hyra	5 600 kr
Elräkning	800 kr
Mat resten av månaden	1 500 kr
Streaming	149 kr
Klädköp på faktura	900 kr
Mobilräkning	349 kr

Alex funderar på att ta ett snabblån för att betala klädfakturan eller bara strunta i elräkningen.

1. Vilka räkningar måste Alex betala först? Rangordna dem och motivera varför ordningen är viktig.

Svar:

.....

2. Gör en handlingsplan i tre steg för Alex. Förklara varför varje steg minskar risken för att skulden växer.

Svar:

.....

3. Varför kan skulder växa om man inte agerar i tid? Använd minst två begrepp från begreppsstödet i ditt svar.

Svar:

.....

4. Förklara för Alex varför det är en dålig idé att ignorera en faktura, och vad han istället måste göra omgående om han inte kan betala.

Svar:

.....

Del 6: Lån

Alex får ett erbjudande på sms om ett snabblån på 2 000 kr med 20 % nominell årsränta, en uppläggningsavgift på 395 kr och en aviseringsavgift på 49 kr per månad. Alex tycker initialt att det är ett bra alternativ eftersom 2 000 kr täcker klädfakturan och gör att han får 1 100 kr "över" i plånboken för stunden. Lånet ska återbetalas under 12 månader.

1. Räkna på lånet: Alex lånar 2 000 kr. Under 12 månader betalar han sammanlagt 223 kr i ränta. Räkna ut vad de fasta avgifterna kostar honom totalt:
 - Uppläggningsavgift: 395 kr
 - Aviseringsavgifter ($49 \text{ kr} \times 12 \text{ månader}$): _____ kr
 - Totala avgifter (Uppläggningsavgift + Aviseringsavgifter): _____ kr
 - Total kostnad för lånet (Ränta + Alla avgifter): _____ kr
 - Totalt belopp som Alex ska återbetala för sina lånade 2 000 kr: _____ kr
2. Resonera kring den effektiva räntan: Alex trodde att lånet var billigt eftersom räntan uppgavs till 20 %. Men när alla fasta avgifter räknas in stiger den effektiva räntan till 196 % per år. Varför är det en farlig villfarelse att tro att Alex "fick pengar över" och hur påverkas hans månadsbudget nästkommande år?

Svar: _____

Exit ticket

Skriv tre meningar.

1. En sak jag förstår bättre nu är... _____
2. En kostnad som är lätt att glömma är... _____
3. Ett råd jag skulle ge till någon som ska flytta hemifrån är... _____

Begreppsstöd

Begrepp	Enkel förklaring	Exempel
Nettoinkomst	Pengarna du får behålla efter att skatt och avgifter har dragits.	Om din lön är 18 000 kr före skatt och du får 14 000 kr på kontot är 14 000 kr din nettoinkomst.
Fasta kostnader	Kostnader som kommer regelbundet, ofta varje månad.	Hyra, mobilabonnemang, busskort, försäkring och streaming.
Rörliga kostnader	Kostnader som kan variera från månad till månad.	Mat, kläder, nöjen, hygienartiklar och presenter.
Deposition	Pengar du ibland betalar i förväg som säkerhet när du hyr bostad. Du kan få tillbaka pengarna om allt är okej när du flyttar ut.	Du betalar 5 000 kr i deposition. Om inget är förstört kan du få tillbaka pengarna.
Buffert	Sparade pengar för oväntade utgifter.	Om mobilen går sönder eller elräkningen blir högre än väntat kan bufferten hjälpa dig.
Besittningsskydd	Ett skydd som kan ge en hyresgäst rätt att bo kvar i vissa situationer. Skyddet ser olika ut beroende på boendeform.	En förstahandshyresgäst har oftast starkare skydd än en inneboende.
Överhyra	När någon tar ut en högre hyra än vad som är rimligt eller tillåtet.	En person hyr ut en lägenhet i andrahand och tar mycket mer betalt än vad bostaden egentligen kostar.
Elnätsavtal	Avtal med företaget som äger elledningarna till bostaden. Det företaget kan du oftast inte välja själv.	När du flyttar in behöver du ett elnätsavtal för att elen ska levereras till din bostad.
Elhandelsavtal	Avtal med företaget du köper själva elen av. Det företaget kan du välja själv.	Du jämför olika elbolag och väljer ett elhandelsavtal.

Betalningsanmärkning	En notering som visar att du inte har betalat en skuld i tid. Det kan göra det svårare att hyra bostad, ta lån eller teckna vissa avtal.	Om en skuld går långt i processen och inte betalas kan du få en betalningsanmärkning.
Inkasso	När ett företag eller inkassobolag kräver in en obetald skuld. Då kan extra avgifter tillkomma.	Om du inte betalar en faktura kan den skickas till inkasso.
Kronofogden	En statlig myndighet som bland annat arbetar med obetalda skulder.	Om du inte betalar en skuld kan ärendet till slut hamna hos Kronofogden.
KALP (Kvar att leva på)	De pengar du har kvar varje månad när ditt boende och dina fasta räkningar är betalda. Används av banker för att bedöma din återbetalningsförmåga.	Om du får ut 15 000 kr och dina fasta utgifter är 10 000 kr är din KALP 5 000 kr.
Effektiv ränta	Den totala kostnaden för ett lån per år, där både årsräntan och alla dolda avgifter (t.ex. aviserings- och uppläggningsavgifter) ingår.	Ett lån har 5 % ränta, men på grund av avgifter blir den effektiva räntan 8 %, vilket är vad du faktiskt betalar.
Kreditupplysning	En kontroll som företag eller hyresvärdar gör för att se din ekonomiska historik, inkomst och om du har skulder hos Kronofogden	När du ansöker om att hyra en lägenhet tar hyresvärden en kreditupplysning för att se att du inte har betalningsanmärkningar.